

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Selvitysraportti

Kestävään valkohäntäpeura- politiikkaan

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUS

Selvityshenkilöt: Esa Härmälä ja Lauri Kontro
3.2.2023

Sisällys

JOHDANTO	2
1. Historia – valkohäntäpeura Suomessa.....	5
1.1 Peurakannan ja saalismäärän kehitys.....	7
2. Valkohäntäpeurojen aiheuttamat vahingot	9
2.1 Liikennevahingot.....	9
2.2 Vahingot maataloudelle	11
2.3 Vahingot metsätaloudelle	12
2.4 Vahingot pihaille ja puutarhoille.....	13
2.5 Vahingot luonnolle	14
2.6 Paikalliset tihentymät – ”hot spotit”	15
3. Metsästyksen ja riistanhoidon organisointi	16
4. Ongelman ratkaisumalleja	19
4.1 Muutoksia ruokintaan	19
4.2 Peuranlihaa kauppaan, jalostukseen ja ravintoloihin	20
5. Kaupallinen metsästys	22
Liitteet	24

JOHDANTO

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 23.11.2022 työryhmän valmistelemaan selvitystä valkohäntäpeurapolitiikasta. Selvityksessä ”Kestävään valkohäntäpeurapolitiikkaan” arvioidaan valkohäntäpeuran roolia eri näkökulmista. Selvityksessä kuullaan sidosryhmien näkemyksiä valkohäntäpeurakannan säätelystä ja hallinnasta sekä niihin liittyvistä tavoitteista ja kehittämistarpeista riistanhoidon, ympäristönhoidon, luonnon monimuotoisuuden sekä ruokakulttuurin ja matkailun sektoreilla. Selvityksen toteuttavat agronomi Esa Härmälä ja valtiotieteen maisteri Lauri Kontro. Selvityksessä käytetään tästä pieniin hirvieläimiin kuuluvasta lajista (*Odocoileus virginianus*) sen virallista nimeä valkohäntäpeura. Valkohäntäpeura tunnetaan myös nimillä valkohäntäkauris, laukonpeura ja virginianpeura. Pienillä hirvieläimillä tarkoitetaan tässä yhteydessä valkohäntäpeuran lisäksi metsäkaurista, kuusipeuraa ja saksanhirveä.

Valkohäntäpeura on alun perin vieraslaji, joka on sopeutunut Suomen luontoon erinomaisesti. Ensimmäiset valkohäntäpeurat tuotiin Suomeen 90 vuotta sitten Pohjois-Amerikasta seudulta, jonka ilmasto-olosuhteet ovat lähellä Pohjois-Euroopan ilmastoa. Valkohäntäpeura on osoittautunut erittäin elinvoimaiseksi lajiksi, jonka kanta on nykyisin metsästyskauden jälkeen noin 110 000-120 000 yksilöä huolimatta voimakkaasta metsästyspaineesta. Vasomisen jälkeinen kanta syksyn alussa nousee jopa 180 000 yksilöön. Kannan kasvun keskeinen syy on ilmastonmuutos, joka suosii kaikkia pieniä hirvieläimiä ja myös villisikaa. Valkohäntäpeura on nykyisin eteläisen Suomen tärkein riistaeläin. Metsästyslaki määrittelee valkohäntäpeuran riistalajiksi ja sen metsästäminen edellyttää Suomen riistakeskuksen myöntämää pyyntilupaa.

Nykytilan kartoittamisessa ja tilannekuvan muodostamisessa valkohäntäpeuran tuottamista ongelmista ja hyödyistä on kuultu kattavasti eri sidosryhmiä, organisaatioita ja yksityisiä kansalaisia. Tämän lisäksi järjestettiin Loimaalla 23.1.2023 laaja eri etupiirien edustajien yhteinen kuulemis- ja keskustelutilaisuus, johon osallistui edellä mainituista ja muista yhteisöistä yhteensä 40 henkilöä (*Liite 1*).

Käsitykset valkohäntäpeuran hyödyistä ja haitoista jakautuvat melko voimakkaasti. Yhtäältä korostetaan valkohäntäpeuran merkitystä riistalajina, joka on rikastuttanut maamme muutoin varsin köyhän riistalajiston määrää ja laatua. Kun Suomessa arvioidaan olevan yhteensä noin 300 000 sorkkaeläintä, on vastaava kanta Ruotsissa 1,2 miljoonaa eläintä. Osaltaan Ruotsin vahvempia kantoja selittävät paitsi suuremmat hirvieläinkannat, myös voimakkaasti kasvanut villisikakanta. Valkohäntäpeuran kotiseudulla Yhdysvaltain Michiganissa, joka on pinta-alaltaan Suomea pienempi, valkohäntäpeuroja on peräti 2 miljoonaa yksilöä, lähes 20 kertaa niin paljon kuin Suomessa.

Peurat, samoin kuin muut hirvieläimet aiheuttavat vuosittain suuren määrän liikenneonnettomuuksia. Vuonna 2021 tapahtui noin 14 000 hirvieläinonnettomuutta, joista peurakolareita oli noin puolet.

Lähes yhtä suuri määrä oli onnettomuuksia, joissa toinen osapuoli oli metsäkauris. Hirvikolareiden määrä on viime vuosina pienentynyt ja näitä onnettomuuksia tapahtui noin 1500 kappaletta. Muut riistakolarit, kuten villisika-, karhu- ja susikolarit ovat lukumäärältään vähäisiä. Pohjoisessa pääosassa ovat porokolarit, joita oli noin 4500 rekisteröityä tapausta.

Peurat aiheuttavat vahinkoja myös maataloudessa, metsätaloudessa ja kotipuutarhoissa. Olemme pyrkineet arvioimaan vahinkojen määrää ja laatua käytettävissä olevien tutkimustietojen ja tilastojen sekä asiantuntijahaastattelujen pohjalta.

Valkohäntäpeuran hyötyinä korostuvat metsästys virkistystoimintana metsästäjille ja muille luontoharrastajille sekä luonnonmukaisen riistalihan arvo suomalaisessa ruokapöydässä. Valkohäntäpeuran metsästämiseen osallistuu vuosittain arviolta noin 40 000 -50 000 metsästäjää, mikä on noin viidesosa kaikista aktiivimetsästäjistä. Metsästystapahtumat tarjoavat yhteisöllisiä luontoelämyksiä myös muille kuin varsinaisille metsästäjille, erityisesti koiraharrastajille ja luontokuvaajille. Peurojen riistataloudellisesta merkityksestä kertoo se, että peuroja on metsästetty enimmillään 74 000 yksilöä ja peuranlihan määrä, joka on vuosittain noin 2,4 miljoonaa kiloa, on suurempi kuin poronlihan määrä. Kuitenkin vain osa peuranlihasta päätyy kuluttajamarkkinoille, kun taas poronlihaa on ainakin ajoittain saatavissa elintarvikemyymälöistä lähes koko maassa.

Mielipiteet valkohäntäpeuran hyödyistä ja haitoista vaihtelivat paljon vastaajasta riippuen. Kuitenkin kuulemisissa kävi ilmi, että eri näkökantoja edustavat tahot ymmärsivät varsin hyvin toisiaan. Tämän perusteella uskallamme päätellä, että valkohäntäpeurapolitiikkaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti niin, että peuroihin liittyvät haitat vähenevät, samalla kun peurojen tuottama hyöty kasvaa. Suurin osa haastatelluista yhteisöistä toivoi tällaisen yhteisen politiikkalinjauksen syntymistä eikä kovin jyrkkiä mielipiteitä puoleen tai toiseen esitetty.

Esitämme raportissa useita suosituksia, jotka toteutuessaan lisäisivät valkohäntäpeurapolitiikan kestävyttä. Varsinaisia lainsäädännöllisiä uudistuksia raportissa ei yksityiskohtaisesti esitetä vaan mikäli niitä tarvitaan, ne ovat erillisen lainsäädännöllisen valmisteluprosessin aihe.

Esitettävät suositukset perustuvat siihen olettamukseen, että eri etupiirien järkipäisellä ja hyvin suunnitellulla yhteistyöllä voidaan peuran aiheuttamia haittoja merkittävästi vähentää. Tämä merkitsee kaikkien paikallisyhteisöjen yhteistyön vahvistamista koko peura-alueella. Tässä työssä tulisi hyödyntää niitä parhaita käytäntöjä, joita on jo sovellettu monilla paikkakunnilla ratkottaessa valkohäntäpeuraan liittyviä kysymyksiä.

Esitämme myös, että valkohäntäpeuran kannansäätelystä olisi siirryttävä tulevana vuosina vähitellen kaikkia pieniä hirvieläimiä kattavaan kannansäätelyyn. Myös muut pienet hirvieläimet, ennen muuta metsäkauris, aiheuttavat ongelmia, samalla kun niihin liittyy hyötyjä. Yhteisen kannanhoitopolitiikan toteuttamista vaikeuttaa se, että valkohäntäpeura ja metsäkauris ovat keskenään

lainsäädännöllisesti erilaisessa asemassa. Valkohäntäpeuran metsästys vaatii riistakeskuksen myöntämän pyyntiluvan, kun taas metsäkaurista saa metsästää ilman pyyntilupaa ja pinta-alarajoitusta. Kanta-arviot ovat koskeneet tähän asti vain valkohäntäpeuraa. Kolaritilastoista kuitenkin käy ilmi, että metsäkaurisonnettomuudet ovat lähes yhtä lukuisia kuin valkohäntäpeuraonnettomuudet. Tästä voidaan päätellä, että metsäkauriskannat ovat kasvaneet vähintään yhtä voimakkaasti kuin peurakannat.

Viime vuosina on toteutettu merkittäviä peuran kannanhoitoon liittyviä uudistuksia, jotka ovat luoneet pohjan jatkotyölle. Peuran kanta-arviot ovat täsmentyneet ja kehittyvät yhä tarkemmiksi. Riistakeskus on myöntänyt myös kaatolupia niin paljon, että lupien määrä ei ole estänyt metsästyksen kasvua. Säädosmuutokset, jotka ovat koskeneet metsästysaikaa, naarassuojaa, ajavien koirien käyttöä, jousimetsästystä ja valon käytön ja valonvahvistimien sallimista hämärämetsästyksessä ovat myös osaltaan helpottaneet metsästystä. Riistakeskuksen asettamat tiheystavoitteet peurojen määrille hirvitalousalueittain ovat määritelleet hallinnon näkemyksen tavoiteltavista kaatomääristä. Tavoitteiden asettamisessa ovat alueelliset riistanneuvostot kuulleet paikallisia etupiirejä. Muutokset ovat tehostaneet metsästystä huomattavasti.

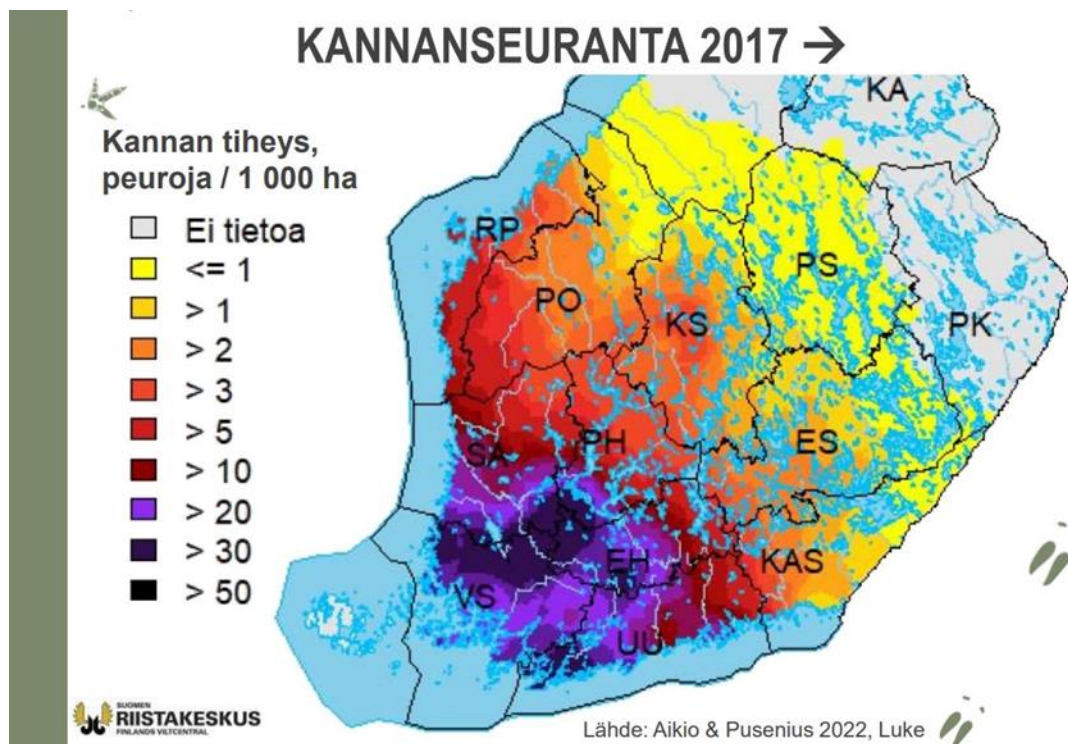
Riistakeskuksella on käynnissä myös muita kehittämishankkeita, jotka koskevat mm. riistalihan käsittelyä ja -logistiikkaa sekä vierasmetsästyksen aktivointia.

1. Historia – valkohäntäpeura Suomessa

Ensimmäiset peurat tulivat Suomeen Laukon kartanoon Vesilahdelle vuonna 1934 amerikansuomalaisten lahjoituksena. Kahdeksasta peurasta selvisi matkasta hengissä yksi uros ja neljä naarasta. Muutamaa vuotta myöhemmin ne vapautettiin luontoon, missä ne alkoivat lisääntyä. Kantaa täydennettiin vuonna 1947 viidellä, kuudella eläimellä. Huolimatta kannan hyvin kapeasta geneettisestä pohjasta peuroissa ei ole havaittu sisäsiittoisuutta tai vakavia sairauksia.

Peurakanta on levinnyt Vesilahdelta suhteellisen hitaasti mutta varmasti. Varsinainen esiintymisalue on nykyään Kalajoki – Kitee -linjan lounaispuolella, mutta pohjoisempanakin peuroja nähdään (Kuva 1). Kannan painopiste on Varsinais-Suomessa, Uudellamaalla, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Suomen lisäksi valkohäntäpeuroja on Euroopassa eniten Tšekissä. Pidetään kuitenkin todennäköisenä, että Suomen kanta laajenee ajan myötä Venäjälle ja Ruotsiin.

Valkohäntäpeuralle löytyi Suomesta tyhjä ekologinen lokero. Se ei ole syrjäyttänyt tieltään mitään muuta eläintä. Peurasta on tullut osa Suomen luontoa. Sitä ei ole syytä pitää haitallisena vieraslajina, joka tulisi hävittää. Hävittäminen tuskin onnistuisikaan.

Kuva 1. Valkohäntäpeuran levinneisyysalue Suomessa (lähde: Luonnonvarakeskus, 2022).

Valkohäntäpeuran metsästys aloitettiin vuonna 1962. Nykyisin se on Suomen eniten metsästetty sorkkaeläin. Metsästyskautena 2021-22 kaadettiin noin 74 000 yksilöä. Peuranlihan kokonaissaalis oli noin 2,4 miljoonaa kiloa, mikä ylittää esimerkiksi poronlihan vuosittaisen tuotannon ja on yli

kaksinkertainen lampaanlihan tuotantoon verrattuna. Jos peuranliha hinnoitellaan poronlihan tuottajahinnan mukaan, on saaliin arvo yli 20 miljoonaa euroa vuodessa. Peuraa metsästetään pääasiassa vahtimalla riistapelloilta ja ruokintapaikoilta sekä ajometsästyksenä hitaasti ajavien koirien tai ajoketjujen avulla.

Peurakanta on LUKEn seurannan mukaan kasvanut erityisen voimakkaasti vuoden 2010 noin 50 000 yksilöstä nykyiselle 110 000 – 120 000 yksilön tasolle. Tästä on seurannut osittain kiivaskin keskustelu – erityisesti tihentymäalueilla – peuran aiheuttamista haitoista elinkeinoille, asukkaille, luonnolle ja liikenneturvallisuudelle. Metsästyskaudella 2021-22 peurakanta saatiin vakiintumaan tai pieneen laskuun, mutta yleinen käsitys on, että pelkällä kaatomäärien säätelyllä tasapainoa ei löydetä.

Valkohäntäpeuran vaikutuksista Suomen luontoon keskustellaan ja niitä tutkitaan. Yksi seuraus vahvasta peurakannasta on suurpetojen paluu Etelä-Suomeen. Metsästäjien lisäksi suurpedot, ennen muuta ilves ja susi, vaikuttavat peurakannan kokoon ja kasvuun. Ylitiheät peurakannat kuluttavat luontoa varsinkin saaristossa. Toisaalta peura jättäneen samanlaisia luonnon monimuotoisuutta lisääviä jälkiä luontoon kuin vähiin käynyt metsälaidunnus.

Monilla alueilla ollaan huolissaan siitä, että peurat levittävät punkkeja. Tihentymäalueilla monet asukkaat ovat perin juurin kyllästyneitä peurojen pihoille ja puutarhoille aiheuttamiin vahinkoihin. Eräs tätä selvitystä varten haastateltu henkilö totesi, että 10 vuotta sitten oli ilo nähdä peura pihalla, mutta nyt se vihastuttaa, kun niitä on monta ja ne näkyvät usein.

Valkohäntäpeurat ovat lisänneet esiintymisalueen metsästysmahdollisuuksia tuntuvasti. Suurin osa saaliista päätyy metsästäjien ja heidän läheistensä pakastimiin. Peuran tuomia mahdollisuuksia kehittää Suomen ruoka- ja ravintolakulttuuria ei ole kovin paljon hyödynnetty.

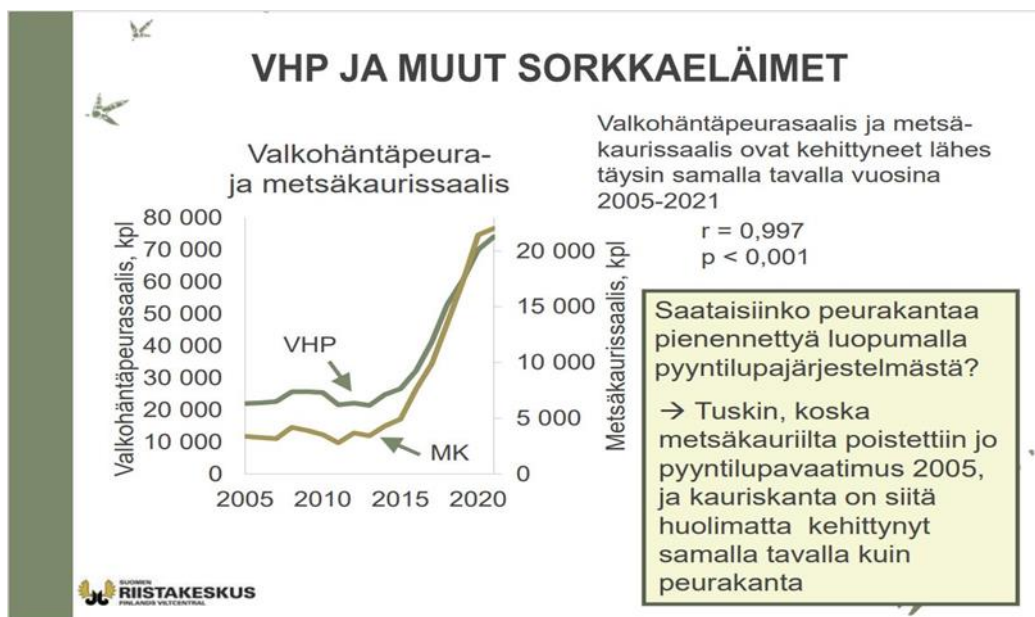
Monille metsästysseuroille valkohäntäpeuran metsästys on alkanut tuoda kassavirtaa vierasjahtien järjestämisestä tai kaatolupien myynnistä yksittäisille metsästäjille. Samalla on kuitenkin alkanut keskustelu kaupallisen metsästyksen roolista Suomessa.

Valkohäntäpeuran liki 90-vuotisen historian aikana Suomessa peura on pääasiassa koettu myönteiseksi luontoa rikastuttavaksi asiaksi. Erityisen tunnustuksen peura sai vuonna 1997, kun se valittiin Pirkanmaan maakuntaeläimeksi.

Valkohäntäpeurakannan voimakas kasvu edellyttää asian tarkastelua useasta eri näkökulmasta ja osittain ristiriitaisten intressien yhteensovittamista. Kestävä valkohäntäpeurapolitiikka on erityisen tärkeää tilanteessa, jossa ilmaston lämpiäminen näyttää suosivan pieniä hirvieläimiä. Kuusipeura on leviämässä Etelä-Suomessa ja saksanhirvestä on jo yksittäisiä havaintoja.

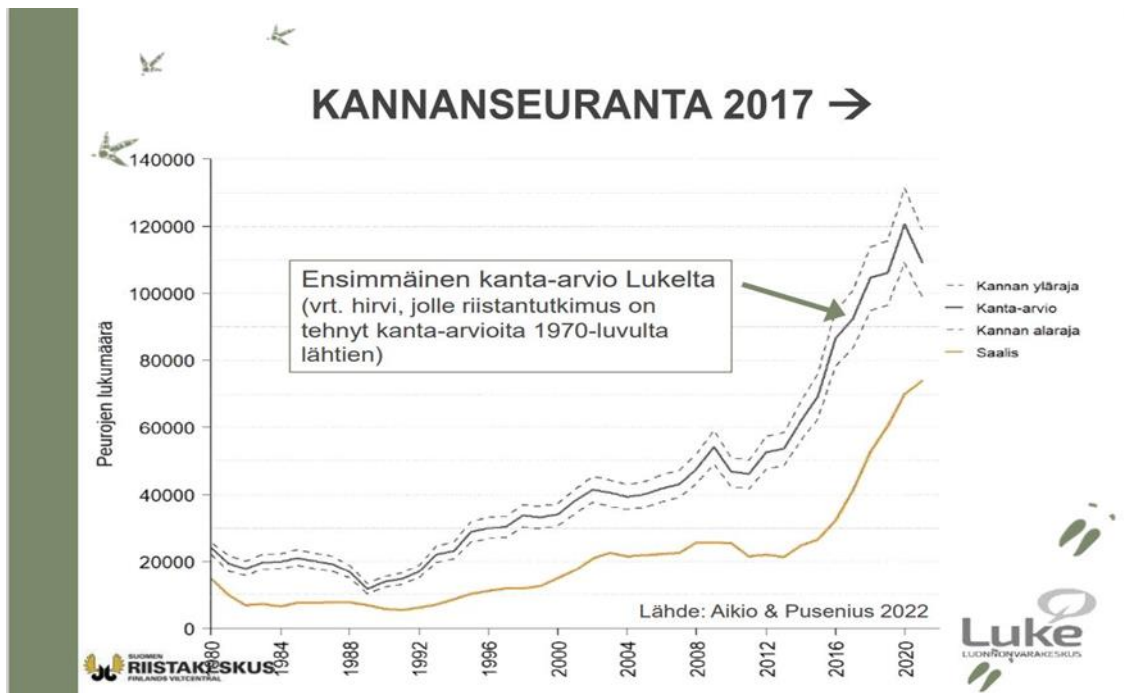
1.1 Peurakannan ja saalismäärän kehitys

Valkohäntäpeurakanta ja saalismäärä kehittyivät melko tasaisesti vuoden 2010 paikkeille asti, jonka jälkeen valkohäntäpeurakanta lähti erittäin voimakkaaseen kasvuun. Samaan aikaan peurat jatkoivat leviämistään itään ja pohjoiseen. Suurin osa kasvusta tapahtui kuitenkin perinteisillä peuralueilla, ja tämä kehitys johti alueellisten tihentymien syntymiseen.

Kuva 2. Valkohäntäpeuran ja metsäkauriin saaliit (Lähde: Suomen riistakeskus).

Kannan kasvuun vastattiin lisäämällä kaatolupia ja -määriä. Saaliin määrä nousi 2010-luvun jälkimmäisellä puoliskolla alle 25 000 eläimestä nykyiselle yli 70 000 yksilön tasolle (Kuva 2). Metsästyskaudella (2021 – 2022) kannan arvioidaan kääntyneen pieneen laskuun. Saaliista yli 80 % saadaan vahtimismetsästyksessä. Kaatolupia on viime vuosina myönnetty tarpeen mukaan riittävästi. Kannan kasvun pysäyttäminen ja kääntäminen laskuun ei ole lupamäärästä kiinni.

Kuva 3. Valkohäntäpeuran kanta (lähde: Luonnonvarakeskus).

LUKE vastaa peuran kannanarvion laatimisesta. Malli, joka arvioi vuotuisen talvikannan koon, ottaa huomioon taustamuuttujina vasatuoton, vuotuisen saaliin, ikä- ja sukupuolijakauman sekä peurakolareiden ja ilveksen aiheuttaman poistuman (Kuva 3). Keväällä 2023 julkistettava arvio perustuu uusitulle menetelmälle. Suomen riistakeskus kiinnittää huomiota siihen, että metsästäjiltä tulevat viestit ovat mahdollisesti eroamassa virallisesta arviosta ja tavoitteesta. Metsästäjien arvio on ollut jonkin verran alhaisempi kuin LUKE:n arvio.

2. Valkohäntäpeurojen aiheuttamat vahingot

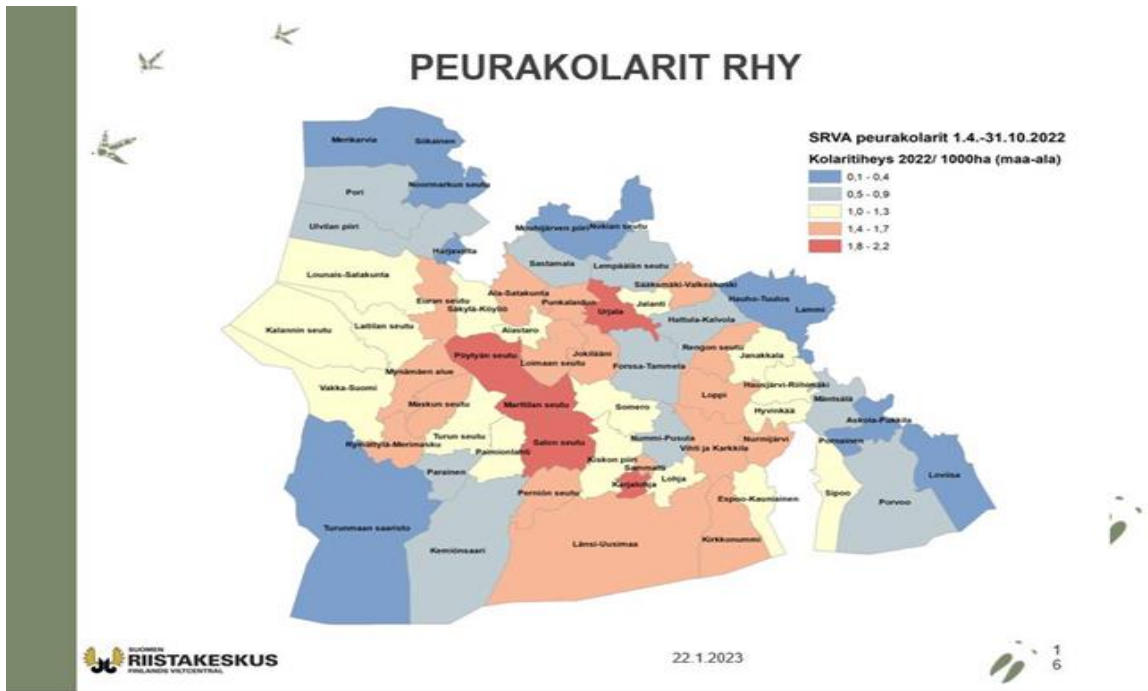
Valkohäntäpeurat aiheuttavat vahinkoja liikenteessä, maa- ja metsätaloudessa, kotipuutarhoissa ja pihoiilla. Lisäksi ne aiheuttavat monia haitallisia ekosysteemivaikutuksia kuten luonnon kulumista ja monimuotoisuuden vähenemistä. Taloudelliselta vaikutukseltaan ylivoimaisesti suurimmat tunnetut vahingot tapahtuvat liikenteessä. Peurakolareiden määrä kasvoi erityisesti 2010-luvulla kannan vahvistumisesta johtuen. Toisaalta metsävahinkojen määrä voi olla myös huomattavan suuri, vaikka todellisesta suuruusluokasta ei ole tutkittua tietoa.

2.1 Liikennevahingot

Vakuutusyhtiöt korvasivat vuonna 2020 vapaaehtoisesta autovakuutuksesta yhteensä vähän yli 15 000 riistaeläinvahinkoa. Valkohäntäpeuraonnettomuuksia tapahtui noin 7500 kappaletta (metsäkauris runsaat 5000, hirvi runsaat 1500. Porokolareita oli noin 4500). Yksi haastateltu vakuutusyhtiö arvioi keskimääräiseksi korvaussummaksi hirvieläinkolareissa 4000 €. Lisäksi pakollisesta liikennevakuutuksesta korvattiin vuonna 2019 runsaat 600 eläinkolareissa tapahtunutta henkilövahinkoa. Tämä määrä on noussut selvästi kymmenen viimeisen vuoden aikana.

Pakollisesta liikennevakuutuksesta korvattavista kolareista vajaa kymmenesosa tapahtui pienten hirvieläinten kanssa. Näiden korvausten summat liikkuvat tyypillisesti 15 000– 30 000 eurossa. Yhteensä valkohäntäpeuran liikenteessä aiheuttamien vahinkojen korvaukset ovat vuositasolla 30 - 40 miljoonan euron suuruusluokkaa. Autoilija maksaa kaskovakuutuksessaan noin 60 euroa hirvieläinvahingoista vuodessa, josta noin puolet peuravahingoista.

Valkohäntäpeura- ja metsäkauriskolarit keskittyvät voimakkaasti samoille alueille läntiselle Uudellemaalle, Varsinais-Suomeen, Satakuntaan, Kanta-Hämeeseen ja Pirkanmaalle (Kuva 4). Kuolemantapaukset valkohäntäpeurakolareissa ovat harvinaisia johtuen eläinten hirveä pienemmästä koosta. Hirvieläinkolareissa loukkaantuneiden määrä on 2000-luvulla puolittunut ja kuolleiden pudonnut yhteen kolmannekseen. Tämä johtuu autojen parantuneesta turvallisuudesta ja hirvikolareiden pienentyneestä määrästä.

Kuva 4. Kolareiden alueellinen jakautuminen 1.4 – 31.10.2022 (lähde: Suomen riistakeskus).

Valkohäntäpeurakolarien määrä ennakkotietojen mukaan ei kääntynyt laskuun 2022. Liikennevahinkojen määrä on suorassa suhteessa peurakannan kokoon alueella.

Suurten liikenneväylien lähistöllä olevilla suojelualueilla ovat hirvieläinkannat lisäävät onnettomuusriskiä liikenneväylillä. Suojelualueilla, kuten kansallispuistoissa, ei yleensä sallita metsästystä. Eteläisessä Suomessa on useita kansallispuistoja valtaväylien välittömässä läheisyydessä.

Tihentymäalueilla kyselytutkimuksen mukaan yli kolmannes autoilijoista on joutunut kolariin tai läheltä piti -tilanteeseen valkohäntäpeuran tai metsäkauriin kanssa.

Liikennevahinkojen torjunnassa keskeisiä välineitä ovat kannan pienentäminen tihentymäalueilla, riista-aitojen rakentaminen, hirvinauhojen vetäminen teiden vierille ja tienpenkereiden raivaaminen näkyvyyden parantamiseksi. Ajoneuvojen kuljettajien varovaisuuden ja ajokulttuurin merkitystä, kuten nopeusrajoitusten noudattamista ja varoitusmerkkien huomioonottamista, pitää edelleen korostaa.

Valkohäntäpeurojen ruokintapaikkojen ja riistapeltojen oikealla sijoittelulla voidaan liikenneturvallisuutta edelleen parantaa.

Suosituksset:

- Valkohäntäpeuratiheyksiä pienennetään edelleen tehokkaalla metsästyksellä. Kaatolupien määrä pidetään korkealla tasolla myös lähivuosina.
- Panostetaan edelleen riista-aitojen rakentamiseen ja pientareiden pitämiseen avoimina.
- Vedetään lisää hirvinauhoja teiden vierille.
- Järjestetään syksyllä pahimman kolarikauden alla tiedotusvälineiden kautta autoilijoille suunnattuja kampanjoita riistakolarien välttämiseksi.
- Sijoitetaan ruokintapaikat ja riistapellot siten, että niiden ja peurojen lepoalueen välissä ei ole vilkkaita liikenneväyliä.
- Sallitaan kannanhoidollinen metsästys suojelualueilla, jotka sijaitsevat liikenteellisesti vilkkaiden väylien lähistöllä.

2.2 Vahingot maataloudelle

Maataloudelle aiheutuneista vahingoista haettujen korvausten määrä on yllättävän pieni. Vuosina 2017 – 2022 se vaihteli vajaan 200 000 ja runsaan 400 000 euron välillä (Taulukko 1). Tämä tuskin antaa oikeaa kokonaiskuvaa vahingoista. Vahinkoja on raportoitu luonnollisesti eniten Helsinki – Pori -linjan lounaispuolelta.

Taulukko 1. Haetut maatalousvahingot 2017 – 2022, (lähde: Riistavahinkorekisteri, maa- ja metsätalousministeriö).

Tapahtunut vahinko/vuosi	Vahinkojen lukumäärä	Haetut eurot
Valkohäntäpeura, Maatalousvahinko, Vuosi: 2017	345	230 000
Valkohäntäpeura, Maatalousvahinko, Vuosi: 2018	291	180 000
Valkohäntäpeura, Maatalousvahinko, Vuosi: 2019	369	220 000
Valkohäntäpeura, Maatalousvahinko, Vuosi: 2020	338	410 000
Valkohäntäpeura, Maatalousvahinko, Vuosi: 2021	287	320 000
Valkohäntäpeura, Maatalousvahinko, Vuosi: 2022	280	435 000

Viljelijöiltä saadun palautteen mukaan vahingot, esimerkiksi viljan tallaantuminen makuupaikoilla ja sadon likaantuminen lannan takia, paljastuvat usein vasta satoa korjattaessa. Puintia ei kuitenkaan

syyskiireissä haluta tai voida keskeyttää, mitä vahinkoarvion tekeminen vaatisi. Keväällä oraalle aiheutetut vahingot jäävät helposti peittoon, kun rikkakasvit täyttävät tyhjät laikut.

LUKE:n tekemien kenttäkokeiden alustavien tulosten mukaan, tiheimmän valkohäntäpeurakannan alueella oli vahinkoalttiilla kaurapelloilla, satovahinko ensimmäisinä koevuosina keskimäärin 18% - 24% (*Sami Aikio*). Todelliset vahingot ovat siten todennäköisesti huomattavasti suuremmat kuin ne, joista on haettu tai myönnetty korvauksia. Korkea satovahinkojen riski voi myös johtaa ensisijaisen viljelykasvin korvaamiseen vähemmän vahinkoalttiilla vaihtoehdolla.

Erikoisviljelmät raportoivat vahingot tarkimmin, mikä johtunee sadon korkeammasta arvosta. MMM:n mukaan vahinkoraportoinnissa on myös alueellisia eroja, joita ei voi selittää vain peurakannan tiheydellä tai maataloustuotannon suuntautumisella. Vaikuttavia tekijöitä ilmeisesti ovat muun muassa se, miten metsästäjät ottavat paikallistasolla huomioon viljelijöiden toiveita ja miten viljelijät itse osallistuvat metsästykseseen. Vuokratuilla pelloilta vahinkoja raportoidaan ministeriön mukaan herkemmin kuin omilta. Tämä johtunee siitä, että vuokranantaja tuskin ottaa vuokrapyyntöissään peurojen satoa alentavaa vaikutusta huomioon.

Suosituks:

- Vahinkojen toteamista pitää nopeuttaa niin, että sadonkorjuu ei lykkäänny. Valokuvien, joista käy ilmi ottoaika ja paikkakoordinaatit, tulisi riittää todisteeksi.
- Maatalousvahinkoja selvittävää tutkimusta tulee jatkaa ja laajentaa.

2.3 Vahingot metsätaloudelle

Valkohäntäpeurojen aiheuttamien metsätuhojen raportoitu määrä on hyvin pieni, viimeisen kymmenen vuoden aikana yhteensä vain noin 11 000 euroa (Taulukko 2). Osa asiantuntijoista on sitä mieltä, että peura ei metsätuhoja juuri aiheuta. Toisaalta sanotaan vahinkoja kuitenkin syntyvän varhaisvaiheen taimistoissa. LUKE:n tutkijoiden käsityksen (*Jyrki Pusenius*) mukaan varhaisvaiheen taimikkovahinkoja tapahtuu eniten peurojen tihentymäalueilla. Niin tästä asiasta, kuin kokonaisuudessaan peurojen ympäristövaikutuksista tarvitaan lisää tutkimusta.

Käytännössä on usein vaikeuksia erottaa, mikä hirvieläin on kunkin vahingon aiheuttanut. Asiaa voitaisiin selvittää geneettisillä tutkimuksilla hirvieläinten ulosteista tai syöntijäljistä, mitä LUKE haluaa kiirehtiä.

Taulukko 2. Korvatut metsävahingot 2020 – 2022, (lähde: Riistavahinkorekisteri, maa- ja metsätalousministeriö).

Tapahtunut vahinko/vuosi	Korvatut eurot	Pinta-ala (ha)	Kunta
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2020	100	3,3	Huittinen
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2021	2000	2,5	Rauma
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2021	1000	1,3	Rauma
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2021	400	0,9	Rauma
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2021	800	1,6	Nousiainen
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2022	2000	3,3	Säkylä
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2022	400	1	Rauma
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2022	1500	2,1	Huittinen
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2022	400	1,4	Rauma
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2022	800	1,7	Eurajoki
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2022	1100	2,1	Huittinen
Valkohäntäpeura, Metsävahinko, Vuosi: 2022	800	2,7	Eurajoki

Suosituksset:

- Tehdään kattava tutkimus hirvieläintuhojen todellisista aiheuttajista metsissä.

2.4 Vahingot pihaille ja puutarhoille

Tihentymäalueilla vakituisten ja loma-asukkaiden sietokyky valkohäntäpeuroja ja metsäkauriita kohtaan on haastattelujen mukaan usein koetuksella. Moni valittaa kasvien suojaamisen työläyttä ja kustannuksia tai toteaa ettei pihalle kannata enää mitään kylvää tai istuttaa. Näiden vahinkojen laajuudesta ei ole tiedossamme arvioita, mutta niitä voidaan pitää yksilötasolla tuntuvina. Tämän lisäksi pelko pienten hirvieläinten levittämistä punkeista ja aiheuttamista vaaroista liikenteessä luo lisää kielteistä asennetta peuroja ja kauriita kohtaan.

Suosituksset:

- Paikkakunnan vakituksia ja loma-asukkaita tulee kuulla pienten hirvieläinten kannansäätelystä päätettäessä. Suomen riistakeskus voi avata erityisen palautekanavan kansalaisia varten.
- Metsästystä ohjataan, tarvittaessa erityistoimenpitein, alueille (ns. hot spotit), joilla peuroja ja kauriita on ihmisen ja luonnon kannalta kohtuuttoman runsaasti.

2.5 Vahingot luonnolle

Suomen ympäristökeskuksen mukaan pienten hirvieläinten runsastumisen paikalliset vaikutuksen niiden suosimiin ravintokasveihin ja kasvillisuuteen voivat olla suuria. Seurannaisvaikutuksia voi näkyä myös muussa kasveja ravintonaan käyttävässä eläimistössä kuten esim. pölyttäjähönteisissä ja hirvessä.

Ylilaidunnuksen katsotaan kohdistuvan erityisesti kulloinkin kukassa oleviin kasveihin, mikä voi muuttaa lajistoa heinävaltaisemmaksi. Myös vaikutukset mustikkaan, lehti-/jalopuiden taimiin, uhanalaisiin kukkakasvilajeihin ja jäkälikköihin ovat paikallisesti suuria. Erityisesti saaristossa on alueita, joissa luonto on kulunut voimakkaasti. Kohtuullisen metsälaidunnuksen katsotaan olevan luonnon monimuotoisuudelle hyväksi, mutta korkea valkohäntäpeuran laidunnuspaine voi vähentää näiden ympäristöjen avainlajien runsautta ja vaarantaa uhanalaisia kasvilajeja.

Tiheät valkohäntäpeurakannat voivat vaikuttaa negatiivisesti muihin lajeihin ravintokilpailun (hirvi, metsäkauris) tai näennäiskilpailun (metsäpeura) kautta. Jälkimmäisessä tapauksessa tiheän valkohäntäpeurakannan runsastuttamat petokannat voivat lisätä hitaasti lisääntyvään ja uhanalaiseen metsäpeuraan kohdistuvaa saalistusta.

On olemassa suuri riski, että tiheät valkohäntäpeurakannat levittävät loisia ja tauteja toisiin hirvieläimiin ja mahdollisesti muihinkin eläimiin. Valkohäntäpeuran tiedetään Suomessa levittäneen pohjoisamerikkalaisen loismadon (*Rumenfilaria andersoni*) hirviin, poroihin, metsäpeuraan ja metsäkauriiseen. Loisen vaikutuksia ei toistaiseksi tunneta. Tautien ja loisten leviämisen riski on erityisen suuri valkohäntäpeuraa varten perustetuilla ruokintapaikoilla, joilla hirvieläinten lisäksi vieraillee paljon muita eläimiä, joiden tiedetään levittävän haitallisia tauteja ja loisia. Todennäköisesti tiheät valkohäntäpeurakannat kasvattavat ihmisillekin haitallisia tauteja (borrelioosi, puutiaisavokuume) levittävien puutiaisten lisääntymistulosta.

Pohjoisamerikkalaisten tutkimusten perusteella valkohäntäpeurojen tiedetään syövän myös maassa pesivien lintujen munia.

Suosituks:

- Tarvitaan lisää tutkimustietoa valkohäntäpeuran vaikutuksista ekosysteemissä. Myös ruokintapaikkojen merkitystä loisten ja tautien leviämisessä on syytä selvittää. Luonnon ylikulumisen tulee olla merkittävä kriteeri kaatolupien myöntämisessä ja metsästyksen ohjaamisessa. Erityisesti saariston herkissä kohteissa tarvitaan muutoksia ja joustoa riittävän kaatopaineen luomiseksi.

2.6 Paikalliset tihentymät – ”hot spotit”

Joillain alueilla peurakanta ylittää selvästi ihmisten ja luonnon kantokyvyn. Esimerkiksi Antskogin kylä Raaseporissa ja Porkkalanniemi Kirkkonummella ovat tällaisia paikkoja. Myös Länsi-Uudenmaan saaristossa ja Saaristomeren saarissa on alueita, joissa valkohäntäpeurat ja metsäkauriit ovat kalunneet luonnon miltei puhtaaksi.

Valtio korvaa valkohäntäpeurojen aiheuttamia vahinkoja ja yhteiskunnalla on perimmäinen vastuu siitä, että peurat eivät aiheuta kohtuutonta vahinkoa ja haittaa ihmisille ja luonnolle. Metsäkauriin aiheuttamia vahinkoja valtio ei korvaa johtuen siitä, että kauriin metsästyksen ei tarvita pyyntilupaa.

Riistakeskus tuottaa nykyisin metsästyskaudella reaaliaikaista tietoa metsästyksen etenemisestä, jolloin seurat ja riistanhoitoyhdistykset pystyvät seuraamaan tilanteen kehitystä. Hirvieläinjahdin etenemisestä tiedotetaan riistanhoitoyhdistyksiä ja seuroja metsästyskaudella säännöllisesti. Viestinnässä huomioidaan erityisesti tihentymien eli ns. hot spottien tilanne. Tilannetiedotuksissa on keskeistä myös kolaritilastojen jakaminen seuratasoa myöten. Tämän perusteella voidaan sanoa, että metsästäjät ovat melko hyvin informoituja jahtitilanteesta.

Suosituks:

- Riistanhoitoyhdistykset kartoittavat alueelliset tihentymät ja ohjaavat metsästysseuroja metsästyksen tehostamisessa riistakeskuksen linjauksen mukaisesti kohteilla, joissa peurat aiheuttavat merkittävää vahinkoa.
- Ensisijaisesti pyrkimyksenä tulee olla toimenpiteistä sopiminen paikallisten metsästysseurojen kanssa. Mikäli tähän ei syystä tai toisesta ole mahdollisuuksia, tulee vahinkoperusteisia poikkeuslupia peurojen kaatoon myöntää määräajaksi vahtimismetsästyksen alueiden kiinteistöjenomistajille tai heidän yhteenliittymilleen pinta-alarajoituksista poiketen. Kaava-alueilla voidaan käyttää jousimetsästystä, joka kuitenkin sekkin vaatii kiinteistönomistajien

hyväksymisen. Ampuma-aseella tai jousella ei saa kaataa riistaa lähempänä 150 metriä asumusta kuin kiinteistönomistajan luvalla.

3. Metsästyksen ja riistanhoidon organisointi

Metsästys Suomessa perustuu metsästysseurojen toimintaan. Kestävässä valkohäntäpeurapolitiikassa metsästysseurojen rooli on keskeinen. Metsästystä harjoittavat myös kaupalliset jahtirytykset, joiden määrä on toistaiseksi vähäinen, mutta vähitellen kasvamassa.

Metsästys on tarkkaan laeilla, asetuksilla ja alemman asteisilla säädöksillä säänneltyä harrastustoimintaa. Metsästystä koskevia lakeja ja asetuksia ovat metsästyslaki- ja asetukset, riistahallintolaki, luonnonsuojelulaki, ampuma-aselaki, riistalihaa koskevat asetukset ja määräykset ja muut vastaavat säädökset. Myös monet EU-määräykset ja muut kansainväliset sopimukset ja niiden pohjalta laadittu lainsäädäntö säätelee metsästystä. Tämän lisäksi metsästysseurojen omat säännöt ja päätökset asettavat metsästäjille hyvinkin tarkkoja sääntöjä ja ohjeita. Eri vapaaehtoistoiminnoista metsästys lienee kaikkein tarkimmin säädelty harrastus.

Suomessa toimii useita tuhansia metsästysseuroja, jotka ovat voittoa tuottamattomia yleishyödyllisiä yhdistyksiä ja jotka valitsevat itse jäsenensä. Metsästysoikeus on sidottu perustuslain suojaamaan omistusoikeuteen. Maanomistaja vuokraa metsästysoikeutensa metsästysseuralle joko korvausta vastaan tai ilman korvausta. Metsästyksen tavoitteiden saavuttaminen riippuu metsästysseurojen, maanomistajien ja metsästystä ja riistanhoitoa ohjaavien organisaatioiden yhteistoiminnasta.

Metsästys on Suomessa muiden pohjoismaiden tavoin laajojen kansalaispiirien harrastus. Vuosittain riistanhoitomaksun eli ns. metsästyskortin maksaa noin 300 000 kansalaista. Uusia metsästäjätkintoja on suoritettu viime aikoina noin 7000 kappaletta vuodessa. Aktiivisia metsästäjiä, jotka metsästävät säännöllisesti, arvioidaan olevan yli 200 000. Vaikka metsästäjien määrä vähenee jonkin verran väestön ikääntymisen vuoksi, metsästysharrastus kiinnostaa edelleen suomalaisia laajasti.

Metsästäjien ikärakenne on kuitenkin monissa seuroissa huolestuttava, yleisesti puhutaan seurojen ukkoutumisesta. Metsästysseurojen jäsenet ikääntyvät ja jos uusia nuoria jäseniä ei hae seuraan tai heitä ei hyväksytä seuran jäseniksi, seuran toiminta väistämättä hiipuu. Myös erilaiset paikalliset riidat, jotka voivat juontua hyvinkin kaukaa menneisyydestä, voivat vaikeuttaa metsästyksen järjestämistä. Jäsenten sukupuolijakauma on selvästi miesvoittoinen, vaikka viime vuosina myös naiset ovat löytäneet aktiivisen metsästysharrastuksen ja naispuolisten jäsenten lukumäärä on selvästi kasvanut. Kaupungistuminen ja monipaikkaisuus ovat muuttaneet jo nyt seurojen

jäsenrakennetta. Metsästysseuratoiminta muuttuu tulevina vuosikymmeninä väistämättä väestömuutosten seurauksena.

Valkohäntäpeuran metsästystä säädellään pyyntiluvilla. Metsästysseurat anovat vuosittain Suomen riistakeskukselta pyyntiluvat omalle alueelleen. Jotta pyyntilupa voidaan myöntää, on yhtenäisen metsästysalueen oltava vähintään 500 hehtaaria. Tästä voidaan poiketa poikkeustapauksissa esimerkiksi maasto-olosuhteiden vuoksi. Riistakeskus voi myöntää poikkeuslupia myös vahinkoa aiheuttavien riistaeläinten poistamiseksi metsästysajan ulkopuolella. Paikallisena yhteistyöelimenä toimii riistanhoitoyhdistys, jonka jäseniä ovat kaikki riistanhoitomaksun maksaneet henkilöt.

Riistahallinnon menot katetaan metsästäjien maksamilla riistanhoito- ja pyyntilupamaksuilla. Riistahallinnon paikallistasolla suurin osa palveluista on kuitenkin vapaaehtoisten työntekijöiden työn varassa. Julkisia hallintotehtäviä (ampumakoetilaisuudet, metsästäjätutkintotilaisuudet, metsästyksen valvontatapahtumat, riistavahinkotarkastukset, petoyhdyshenkilötoiminta) tekeviä vapaaehtoisia arvioidaan olevan eri tehtävissä 15 000 henkilöä. Tämän lisäksi on noin 30 000 SRVA- (suurriistavirka-apu) henkilöä, jotka tekevät liikenteessä kuolleiden tai loukkaantuneiden eläinten poistamisessa tai jäljittämässä noin 1800 henkilötyövuotta vastaavan työmäärän. Tämä järjestely perustuu poliisin ja riistanhoitoyhdistysten tekemään sopimukseen. Vapaaehtoistyöhön perustuva järjestelmä säästää mittavasti valtion varoja (*Bisi*).

Alueelliset riistaneuvostot määrittelevät peuran hirvialuekohtaiset kantatavoitteet, jotka pyritään metsästyksellä saavuttamaan. Osassa peura-alueita kantatavoitteet on jo saavutettu tai ollaan ainakin saavuttamassa lähivuosina. Ongelmana ovat tihentymät, joissa peurojen lukumäärä saattaa nousta paikallisesti tai pistemäisesti paljon suuremmaksi kuin tavoitteet edellyttävät. Näistä tihentymistä aiheutuu myös suurin osa peurojen tuottamista ongelmista.

Mitään numerollista tavoitetta ei ole syytä asettaa valtakunnalliseksi peurakannan kooksi. Sen sijaan on tärkeää, että haittojen vähentämiseksi kaikilla alueilla pyritään kantaa säätelemään niin, ettei se ylitä alueellisen riistaneuvoston asettamaa tavoitetta, joka määritellään hirvitalousaluekohtaisesti eläinten lukumääränä metsästyskauden jälkeen tuhatta hehtaaria kohti. Runsaan peurakannan alueilla nämä tavoitteet tähtäävät kannan laskuun, mutta harvemman kannan alueella ne sallivat kasvua. Tavoitteet esitetään vaihteluvälinä ja esimerkiksi tiheimmän kannan alueella Varsinais-Suomessa se oli minimissään 23 ja maksimissaan 35 peuraa tuhatta hehtaaria kohden.

Alueelliset riistaneuvostot, joissa on edustus alueen eri intressitahoilta, vastaavat siitä, että tavoiteltu kanta on alueen ihmisten mielestä hyväksyttävä. Suomi on jaettu yli 50 hirvitalousalueeseen hirvien luontaisen liikkumisen pohjalta. Etelä-Suomessa hirvitalousalueen keskikoko on yli 250 000 hehtaaria eli ne ovat käytännössä noin puolen maakunnan kokoisia. Näin suuren alueen eri osissa peurakannat usein ovat hyvin eri kokoisia. Peurojen tiheystavoitteen asettamista

hirvitalousaluekohtaisesti onkin pidettävä liian karkeana menettelynä ja sitä tulisi tulevaisuudessa tarkentaa riistanhoitoyhdistystasolle saakka.

Metsästysseurat voivat tarjota metsästysmahdollisuuksia myös seurojen ulkopuolisille vierasmetsästäjille ja myydä rajoitetusti riistalihaa. Metsästysseura voi nykysäädösten mukaan myydä ilman lihantarkastusta 30 peuraa vuodessa elintarvikeliikkeisiin. Tätä määrää ollaan nostamassa nyt 150 yksilöön.

Vierasmetsästäjät maksavat tavallisesti metsästyksensä pyyntilupamaksun ja pienehkön päivämaksun ja mikäli onnistuvat kaatamaan peuran, ostavat usein myös saaliin. Seurat voivat järjestää myös yhteisjahteja erilaisille metsästäjäseurueille. Jotkut seurat ovat ottaneet käyttöön päiväkohtaisen vieraskortin ohella vuosikortin. Seurat voivat tarjota tällä menettelyllä vierasmetsästäjälle koko metsästyskauden kattavan jahtimahdollisuuden. Vieraskorttilaiset voivat myös samalla hankkia kokemusta metsästysseuratoiminnasta ja heitä voidaan rekrytoida myös seuran uusiksi jäseniksi.

Kaupalliset jahtiyhtykset toimivat puolestaan siten, että ne vuokraavat tavallisesti suuren metsästysalueen joltakin institutionaaliselta maanomistajalta, esimerkiksi suuryhtiöltä tai säätiöiltä, jotka usein huutokauppaavat metsästysoikeudet. Metsästysvuokrien hinnat määräytyvät tällöin markkinatilanteen mukaisesti ja voivat olla varsin korkeita.

Metsästyksen järjestäminen paikallistasolla on aina riippuvainen metsästysseuran ja maanomistajien yhteistyöstä. Mikäli seura järjestää vähäistä laajempaa kaupallisluontoista metsästystä tai lihanmyyntiä, on tämän tapahduttava yhteisymmärryksessä maanomistajien kanssa. Maanomistajille tuleva korvaus metsästysoikeuden luovuttamisesta on perinteisesti ”kaatopala”, ts. lihaosuus, jonka maanomistajat saavat seuralta. Joissakin tapauksissa, varsinkin institutionaalisten omistajien ollessa kysymyksessä korvaus voi olla myös rahallinen. Tyypillinen seuran maksama maanvuokra on 0,5-1 euroa/hehtaari, joten pienmaanomistajalle edullisin tapa saada korvausta on peuranliha.

Metsästysseurojen toiminta on myös muilla tavoin maanomistajien etujen mukaista. Metsästäjät raportoivat maanomistajille esimerkiksi tuulituhoista metsissä ja korjaavat metsäautoteitä. Peurakantojen hallinta vähentää eläinten tekemiä vahinkoja viljelyksillä ja puutarhoissa.

Suosituks:

- Korostetaan alueellisten riistaneuvostojen vastuuta asettaa peurakannan kokotavoitteet tasolle, joka on alueen ihmisten ja intressipiirien hyväksyttävissä. Hirvitalousalueiden asemasta tavoitteet tulee tulevaisuudessa pyrkiä asettamaan riistanhoitoyhdistyskohtaisesti.
- Kannustetaan metsästysseuroja rekrytoimaan uusia jäseniä ja luomaan käytäntöjä, jotka lisäävät vierasmetsästäjien mahdollisuuksia osallistua metsästykseseen.

4. Ongelman ratkaisumalleja

Pelkästään valkohäntäpeurojen kaatolupien lisäämisellä nykyisestään, ei ylitiheästä peurakannasta johtuvia ongelmia voida ratkaista. Lupia on riittävästi ja niitä voi saada lisää tarpeen mukaan. Lupamäärää rajoittavampi tekijä voi olla luvanhaltijoiden innokkuus ja kyky kasvattaa kaatomääriä. Riistahallinnon ja metsästäjien hyvällä yhteistyöllä voidaan pitää yllä tehokasta metsästystä riittävän kaatomäärän saavuttamiseksi.

Metsästysseurojen asema on keskeinen peurakannan säätelyssä. Sitä ei tule heikentää. Yleensä seurat kokevat korkeat kaatolupamäärät selkeänä tavoitteena, jopa velvoitteena, ja organisoituvat tavoitteen täyttämiseksi. Arviomme mukaan kaatolupajärjestelmän lopettaminen ja siirtyminen metsäkauriille sovellettavaan vapaaseen kaato-oikeuteen (maanomistajan luvalla) voisi johtaa ongelmien kasvuun.

Yksi tärkeä keino kannan hallitsemiseksi ja kestävään valkohäntäpeurapolitiikkaan pääsemiseksi on mielestämme peurojen talviaikaiseen ruokintaan ehdottamamme muutokset ja rajoitukset.

4.1 Muutoksia ruokintaan

Peuroilla ei ole normaalisti pulaa ruuasta. Ainoastaan vaikeiden lumiolojen aikaan niiden ravinnon saannissa voi olla vaikeuksia.

Peurat ottavat pääasiallisen ravintonsa metsistä ja pelloilta. Leudot vähälumiset talvet suosivat peuraa. Myös maatalouden ympäristöohjelmien vaatimukset, kuten talviaikainen kasvipeitteisyys, kynnön väheneminen ja luonnonhoitopellot ovat parantaneet peuran ravintotilannetta.

Metsästäjät myös ruokkivat peuroja anteliaasti. Vuosittain ruokintapaikoille viedään arvion (LUKE) mukaan 17 miljoona kiloa rehuja, pääasiassa viljaa ja erilaisia juureksia. Ruokintaa perustellaan paitsi peurakannan ravintotarpeen tyydyttämisellä myös metsästyksen helpottamisella. Pääasiassa peurat kaadetaankin ruokintapaikoilta vahtimalla eli kansankielellä sanottuna ”ollaan kytiksellä”.

Runsas ruokinta on osaltaan kasvattanut peurakantaa. Peuranaaraat saavat entistä useammin kaksois- ja jopa kolmoisvasoja. Runsas ruokinta on toisaalta hyödyttänyt sekä suoraan että välillisesti muita eläinlajeja. Etelä- ja Länsi-Suomen suurpetokanta on kasvanut vahvan peurakannan ansiosta ja muutkin lajit hyötyvät niille tarjotusta rehusta. Ruokinta voi kuitenkin sisältää ongelmia peurojen ja muiden eläinten kannalta. Ruokintapaikoilla eläinlajit kohtaavat eri tavalla kuin luonnossa. Tutkijat kantavat huolta esimerkiksi tautien leviämisestä ennen

tuntemattomilla tavoilla ja vaikutuksella. Myös vahinkoeläimet ottavat osansa helposta ruoasta ja vahvistavat siten kantojaan.

Peurakannan pienentäminen erityisesti tihentymäalueilla vaatii uusia toimenpiteitä. Olennaista on sopia nykyistä selvemmat pelisäännöt ruokinnalle. Moni haastattelemamme taho korosti tarvetta lisätä ruokinnan eettisyyttä.

Suosituksset:

- Ruokinnassa suositaan riistapeltoja. Niistä hyötyvät muutkin lajit, kuten pölyttäjät. Riistapelot lisäävät monin tavoin luonnon monimuotoisuutta.
- Ruokinnassa siirrytään kannan ylläpito- tai kasvattamisruokinnasta houkutteluruokintaan. Tavoitteena on, että eläinten mielenkiinto ruokintapaikoilla käymiseen säilyy, mutta ruokintapaikka ei ole säännönmukainen mahantäyttämisaika.
- Ruokintapaikat sijoitetaan mahdollisimman kauaksi maanteistä ja muista herkistä kohteista kuten erikoisviljelmistä. Ruokintapaikkoja ei sijoiteta siten, että niiden ja peurojen normaalin päivittäisen oleskelualueen välissä on vilkkaita liikenneväyliä.
- Riistanhoitoyhdistykset antavat seuroille ohjeet ruokinnan järjestämisestä. Metsästyskauden päätyttyä seurat raportoivat yhdistykselle ruokintapaikoille viedyn rehun laadun ja määrän.
- Seurataan lähivuosina ruokinnan uudelleenjärjestämisen vaikutuksia peurakannan kehitykseen

Yllä mainitut toimenpiteet voidaan toteuttaa ilman uutta lainsäädäntöä riistanhoitoyhdistyksille ja metsästysseuroille annettavalla ohjeistuksella.

4.2 Peuranlihaa kauppaan, jalostukseen ja ravintoloihin

Riistaliha on suosittua ruokaa. Sitä arvostetaan ja pidetään terveellisenä ja luonnonmukaisena. Voimistuva lähiruokatrendi ja kiinnostus ruoanlaittoon ja laajemmin ruokakulttuuriin tukee peuranlihan kysyntää. Verrattuna kuitenkin esimerkiksi Keski-Euroopan maihin riistalihan näkyvyys ja saatavuus markkinoilla on heikko. Riistalihan puolesta ei näy yleismarkkinointia. Tiedotusvälineissä on kovin vähän artikkeleita tai reseptejä riistasta.

Valkohäntäpeuran lihalle pitää ja voidaan saada lisää taloudellista arvoa. Arvioiden mukaan vain 10-20 % lihasta tulee markkinoille. Suomessa kuitenkin jo toimii peuranlihaa ostavia, jalostavia ja edelleen myyviä yrityksiä. Niiden arvioiden mukaan markkinat ovat kehittymättömiä, mutta kehittymässä. Valkohäntäpeuran lihan kysyntä on vahvaa. Lihanjalostajille, jotka hoitavat lakisääteisen lihantarkastuksen, seurat voivat myydä ruhoja rajoituksetta. Lisäksi seurat voivat myydä tulevaisuudessa 150 peuraa vuodessa ”karvat päällä” ilman lihantarkastusta kuluttajille tai kaupalle ja ravintoloille.

Lihanjalostajat ostavat lihan seuroilta tai maanomistajilta ja myyvät lihan suurelta osin suoraan kauppaan ja ravintoloille sekä kuluttajille verkkokaupan kautta. Ruhon ostohinta liikkunee noin 5 €/kg tasolla, mikä on noin puolet poronlihan hintatasosta. Matalaa hintatasoa markkinoiden kehittymättömyyden lisäksi selittänevät ruhojen korkeat keräilykustannukset.

Lihan myynti tarjoaa seuroille ansaintamahdollisuuksia. Seurat ovat hakeneet verottajalta ennakkoratkaisuja näiden tulojen verokohtelusta. Yleiseksi linjaksi näyttää muodostuneen se, että rahojen käyttö seurojen omiin tarkoituksiin, kuten lahtivajojen ja metsästysmajojen rakentamiseen ja ylläpitoon ei aiheuta veroseuraamuksia. Myös maanomistajat yleisesti hyväksyvät tällaisen seuran oman toiminnan rahoittamisen mailtaan kaadettujen peurojen lihan myyntituloilla.

Jahteja myyville metsästysyrityksille lihan myyntitulo on lähinnä lisätuloa. Pääosa tuloista tulee metsästyksen järjestämisestä ja elämyksien myynnistä.

Ravintola-alan ammattilaiset kokevat ongelmaksi, että peuranlihaa ei saa ”tukun hyllystä”, vaikka sieltä saa esimerkiksi poroa ja hirveä. Peuranlihaa on varsin vähän ravintoloiden listoilla, vaikka sillä olisi kysyntää, jos lihaa olisi tarjolla. Yhtenä rajoittavana tekijänä mainitaan epävarmuus lihan tasaisesta saatavuudesta. Hirvenlihamarkkinoista ilmeisen suuri osa on virolaisen hirvenlihan varassa. Ravintoloissa usein tarjottu riistakäristys on puolestaan poikkeuksetta uusiseelantilaista kasvatettua saksanhirveä.

Peuran ruhojen myynti parantaa osaltaan metsästys- ja ruhojenkäsittelykulttuuria. Ostajat edellyttävät, että eläin on kaadettu lihaa pilaamatta ja ruho käsitelty asianmukaisesti.

Peuranlihan tasainen tarjonta kuluttajille lisää niin lihan kuin metsästyksenkin arvostusta.

Suosituksset:

- Seurat arvioivat ennen kautta kuinka paljon peuranruhoja ne voisivat myydä jalostajille. Seurat pyrkivät pitkän tähtäimen yhteistyöhön jalostajien kanssa.
- Myyntiin tulevat eläimet pyritään kaatamaan tasaisesti metsästyskauden aikana tasaisen tarjonnan takaamiseksi.
- Seurat sopivat maanomistajien kanssa pelisäännöt.
- Riistalihan tarjontaa lisätään yhteistyössä kuntien kanssa siten, että riistaa on nykyistä enemmän tarjolla koulu- ja laitospöytäruokaloissa.
- Valkohäntäpeuran esiintymisalueilla elinkeinojen kehittäjät ja harjoittajat alkavat järjestelmällisesti kehittää peuranlihan mahdollisuuksia paikkakunnan elinvoiman lisäämisessä. Voi kysyä, pitäisikö Pirkanmaan ravintoloissa tai Tammisaaren kaupoissa olla peuraviikot? Tai, kuka järjestää kokkien mestaruuskisat peuranliharuokissa? Miten olisi Perniön peurasyksy eri tapahtumien merkeissä? Metsästäjäliitto on luonteva yhteistyökumppani suomalaisen ruoan edistäjille markkinoinnin ja brändin kehittämiseksi.

5. Kaupallinen metsästys

Metsästys Suomessa on pohjoismaiseen tapaan laajojen kansalaispiirien harrastus. Riistatalous erityisenä elinkeinotoimintana on toistaiseksi varsin vähäistä. Mittavin kaupallisen metsästyksen muoto on valtionmailla tapahtuva pienriistan metsästys Lapissa. Metsähallituksella on kaikkiaan 120 lupa-aluetta, joista suurin osa Pohjois-Suomessa. Vierasmetsästäjille myy palvelujaan 150-200 matkailuyritystä, joista suurin osa on mikroyrityksiä.

Peura-alueella yleisin kaupallinen metsästyслиiketoiminta on metsästysyrityksen asiakkailleen järjestämä metsästystapahtuma. Tällöin jahdin ostajat maksavat jahtitapahtumasta kokonaisuutena, jolloin palvelu yleensä käsittää metsästyksen käytännön järjestelyt, kuljetukset, opastuksen, saaliin käsittelyn, ateriat ja usein myös majoituksen. Vieraat voivat myös ostaa riistalihaa omaan käyttöönsä. Yhtiön harjoittama elinkeinotoiminta on selkeillä pelisäännöillä tapahtuvaa puhdasta kaupallista toimintaa, jossa yhtiön tuottama arvo jakautuu yrittäjän, maanomistajien ja jatkojalostusketjun kesken.

Metsästysmatkailu on Euroopassa, muista maanosista puhumattakaan, suuri liiketoiminnan muoto. Metsästysmatkailun liikevaihto maailmalaaajuisesti on vuosittain miljardeja euroja. Metsästysturismin liikevaihto oli esimerkiksi Afrikassa Safari Club Internationalin mukaan vuosina 2012-2014 yli 300 miljoonaa dollaria vuodessa. Suomessa metsästysmatkailun määrä on kuitenkin varsin pieni.

Myös Suomessa on runsaasti metsästysmatkailun kehittämismahdollisuuksia ja erityisesti valkohäntäpeuran metsästys on ulkomaisille matkailijoille kiinnostava jahtimuoto. Suomi tarjoaa myös peuran jousimetsästäjille ainutlaatuisia metsästysmahdollisuuksia. Jousimetsästys on Yhdysvalloissa erittäin yleinen metsästystapa, mutta Euroopassa mahdollisuuksia on paljon rajatummin. Ulkomaisten jousimetsästäjien palvelun kehittäminen voisi olla Suomelle kilpailullinen valtti luontomatkailussa. Suomi on jahtituristeille houkutteleva kohdemaahan myös metsästyksen laatukriteerien, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden osalta. Joissakin maissa kaupalliseen metsästyksen liittyvät luonnonsuojelulliset, sosiaaliset ei eettiset ongelmat voidaan Suomessa välttää.

Kaupallisen metsästyksen lisääntyminen on omiaan lisäämään peuranlihan tarjontaa kuluttajamarkkinoilla. Pääosa lihasta tulee kuitenkin metsästyseurojen saaliista.

Metsästys tarjoaa liiketoimintamahdollisuuksia myös riistalihan hankintaorganisaatioille, jotka keräävät ruhot seuroilta ja käsittelevät ne sen jälkeen riistankäsittelylaitoksissa kauppaan ja ravintoloille kelpaaviksi tuotteiksi. Peuranmetsästys työllistää myös pienteurastamoja, jotka

käsittelevät myös kotieläinten ruhoja. Riistalihan jalostuksella on myös selkeitä paikallisia työllisyysvaikutuksia.

Suosituksset:

- Metsästys on Suomen matkailustrategiassa (TEM) mainittu yksi luontomatkailun kehittämiskohde. Tehdään selvitys peuranmetsästyksen kehittämismahdollisuuksista osana matkailustrategian toteuttamista.

Liitteet

LIITE 1

Raporttia varten on haastateltu seuraavien yhteisöjen edustajia:

Alueelliset riistaneuvostot	Suomen riistakeskus
Ellän tila	Suomen luonnonsuojeluliitto
Eränkävijän Riistaliha Oy	Suomen Metsästäjäliitto
Lohjansaaren metsästyseura	SYKE
LUKE	Traficom
Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto	Viltgården Premium Products Ab
MTK	Väylävirasto
Poliisihallitus	

Loimaalla järjestettiin 23.1.2023 laaja kuulemis- ja keskustelutilaisuus, johon osallistuivat alla mainittujen yhteisöjen edustajat:

A. Ahlström Oy	MMM
Alueellinen riistaneuvosto Etelä-Häme	MTK
Alueellinen riistaneuvosto Pohjois-Häme	MTK metsänomistajat
Alueellinen riistaneuvosto Uusimaa	MTK-Häme
Antskogin kyläseura Raasepori	MTK-Pirkanmaa
Kartanon Riista Oy	MTK-Satakunta
LUKE	MTK-Uusimaa
Luonnonsuojeluliitto Etelä-Häme	MTK-Varsinais-Suomi
Luonnonsuojeluliitto Uusimaa	Poliisihallitus
Luonnonsuojeluliitto Varsinais-Suomi	Riistakeskus
Maanomistajain liitto	Riistakeskus Satakunta
Metsästäjäliitto	Riistakeskus Varsinais-Suomi
Metsästäjäliitto Etelä-Häme	Suomen luonnonsuojeluliitto
Metsästäjäliitto Pohjois-Häme	SYKE
Metsästäjäliitto Varsinais-Suomi	Viltgården
Metsästäjäliitto Satakunta	

Lukuisat yksityishenkilöt ovat ottaneet selvitysmiehiin henkilökohtaisesti yhteyttä puhelimitse ja kirjeitse.

Selvityksen teossa käytettyjä ohjelmia ja tutkimusraportteja:

Bisi Jukka: Riistanhoitoyhdistykset ja kehittämistarpeet. Maa- ja metsätalousministeriö 2022.

Julkisen riistakonsernin strategia

Kunttu Panu, Mussaari Maija, Rytteri Terhi: Kauriiden vaikutus luonnonkasveihin. Lutukka 37/2021

Maa- ja metsätalousministeriön strategia 2030

Matilainen Anne: Sustainable hunting tourism. Business Opportunity in Northern Areas? Helsingin yliopisto. 2010.

Riistatalous elinkeinona. Hankeraportti. MMM, Ruralia-instituutti ja Suomen Riistakeskus. 2012.

Riistakonsernin tutkimusstrategia 2012-2017

Suomen riistakeskuksen luonnonhoito- ja suojelustrategia 2014